

HUMANITIES INSTITUTE
Serhat Tertemiz, MA

CAN PARASI (1973) FAKİR BAYKURT (1929-1999)

İçindekiler

Can Parası
Keklik Eti
Çizmeler
Güldede
Gazi Büyürken
Kulakçı
Merzifonlu Koca Zeynel
Balyalı Deli Kemal
Cenan
Keller Köyü
Cumhur Ali
Göçmen Osman
Kavak 214
Emecik Muhtarı
Kız Mehmet
Durgadın
Âdem
Domuzcular
Kızanlı Halil'in Fidanları
Palaz
Şıhlığöz Yolunda

Hakkında

"Fakir Baykurt, öykülerinde köy yaşamının sertliği, yoksulluk, cahillik, taassup, batıl inanç, sömürü gibi sorunları ele alarak köylünün maddi ve manevi dünyasını toplumsal ve gerçekçi bakıştan işliyor" (Baykurt 2017, Arka Kapak). "İlk dönem hikâyelerine göre yazarın ustalaştığını söyleyebiliriz. Hikâye unsurlarını daha sağlam bir şekilde kullanmaya başlamıştır. Yazar bu kitaptaki hikâyelerinde de gözlemlerini sosyal gerçekçi bir bakış açısıyla sunmaktadır. Köylülerin sorunlarını, sağlık problemlerini eleştirel gerçekçi bir anlatıyla vermektedir" (Yanardağ 2005, 179).

CAN PARASI

Kişiler

Sadullah Yakar (Sosyal/Duygusal) Anlatının başkarakteri Nevşehir'in Gölgeli köyünde yaşayan bir köylüdür. Hayatını tarım ve hayvancılıkla kazanmaktadır. Bütün maddi imkansızlıklara rağmen hasta kızını tedavi ettirebilmek için Ankara'ya gelir. Hastane tarafından istenen ücreti ödeyebilmek için elinden geleni yapar ve her türlü fedakarlığı yapmaya hazırdır. Talihsizliğine, mevcut düzene ve damadının umursamazlığına isyan eder. Mevcut siyasi-iktisadi dizgenin bozukluğu nedeniyle kızını kaybetmesi üzerine sorumlulardan intikam almaya ant içer.

Bezgin "Koca Sadullah, bir hayırsız evde gelin olan kızını sırtına aldı, ih pih ederek hanın merdivenlerinden ağır ağır indi. "Allah canımı alsa da gerbersem!" dedi içinden. Hancıdan, handaki

birkaç müşteriden utanıyor. Dışından bir şey demedi. Bıkmıştı artık. Canı iyice burnunun ucuna gelmişti” (Baykurt 2017, 17).

Şaşkın Büyük şehrin keşmekeşi onu şaşkına çevirir: “Koca Sadullah: “Görüyor musun, deryanın ortasında kaldık, yüzme bilmiyoruz! Kime gidip bir şey sorarım şimdi?” dedi” (Baykurt 2017, 21).

Çaresiz Kızının tedavi edilebilmesi için başkalarının önünde eğilip bükülmekten çekinmez: “Allahım, haydi göster adaletini! Tâ Ayfon, Alaşehir dağlarına gittim. Ulusal Savaş'ta! İki yıl Yunan'a kurşun sıktım, yaralandım, ama kaleme gelir bir iyiliğini görmedim senin ve devletin! Şimdi son demimde ufacak bir iyilik eyle, kızımı kurtar! Bak ufacak bir iyilik istiyorum, onu da kendim için istemiyorum!” (Baykurt 2017, 23).

Sitemkâr “Ay kızım, ne günahların vardı bu kadar da, Allah sana bunca derdi verdi? Senin ne günahın vardı, benim ne günahım vardı? Gördün ya, nasıl kaldık denizlerin ortasında kolsuz kanatsız, hem de dalsız! Hiç durmayıp çile çeksinler diye mi yarattın ay Allahım bizi?” (Baykurt 2017, 25).

İsyankâr “Devlete güvenerek buraya kadar geldim; hasta kızıma baksın doktorlar dedim. Ama hepiciği para soruyor! İlk sözleri para, para! Devletimiz maşallah yukarılarda geziyor! Yapılarını filan büyük dikmiş! Yolları dersen asfalt, kaymak! Cila sürüp her yakayı güzel parlatmış! Gerçekten çok güzel yapıları kapıları, yolları var! Fakat...” (Baykurt 2017, 49).

Cemile Sadullah'ın kızıdır. Uzun süredir mücadele ettiği baş ağrısı nedeniyle tedavi edilmesi gerekir.

Mustafa Alyanak Sadullah'la Cemile'nin konakladığı hanın sahibidir.

İçel Milletvekili Mecliste temsilci olan karakter hemşerilerine yardım etmeyi sever.

Anlatıda yer alan diğer karakterlerin isimleri şunlardır: Doktor Esat, Doktor Gülseren, Erdoğan, Dekan, Döner Sermaye Müdürü; Cevdet Bey vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Sadullah'ın Cemile'yi Hastaneye Yatırmak İçin Para Bulmaya Çalışması Nevşehir'in Gölgeli köyünde yaşayan bir köylü olan Sadullah, evli olan kızı Cemile'nin uzun zamandır baş ağrısı çekmesi üzerine tanıdıklarından borç alarak Ankara'daki Hacettepe Hastanesi'ne gelir. Hancı Mustafa'nın hanında konaklayan ikili hastalığın teşhis edilmesi ve tedaviye başlanması için birçok zorlukla mücadele eder. Cemile'nin eşinin ilgisizliğinden dolayı Sadullah kızıyla tek başına ilgilenmek zorunda kalır. Taksiyle Hacettepe Hastanesi'ne gelen ikili türlü zorluklarla ilgili polikliniği bulur. Doktor Esat ve Doktor Gülseren Sadullah'a Cemile'nin hastaneye yatırılması ve gerekli tetkiklerin yapılması için 3.000 liranın ödenmesi gerektiğini söylerler. Zira hastane âmirleri doktorları bu konuda uyarılmış ve hastanenin kendine ait bir döner sermayesi vardır. Tanıdıklarından almış olduğu borç paraya rağmen yeterli meblağı olmayan Sadullah Hancı Mustafa'ya akıl danışır. Hancı Mustafa Sadullah'a İçel Milletvekilinin hemşerilerine yardım ettiğini, ona Kargalı köyünden olduğunu söyleyip yardım istemesini söyler.

Cemile'nin Hayatını Kaybetmesi Sadullah Mustafa'nın tavsiyesine uyararak İçel Milletvekiliyle görüşür. İçel Milletvekili Sadullah'a elinden geleni yapacağını söyler ve ona verdiği kartı hastanede görevli olan Erdoğan'a vermesini de ekler. Sadullah İçel Milletvekilinin kartını Erdoğan'a iletir. İlerleyen zamanlarda İçel Milletvekilinden yardım isteyebileceğini düşünen Erdoğan hastane dekanıyla görüşür ve ücretin 1.500 liraya düşürülmesini sağlar. Fakat Sadullah'ın bu meblağı ödeyebilecek parası yoktur. Bunun üzerine yeniden İçel Milletvekilini görmeye gider ve ondan yardım ister. İçel Milletvekili ona para veremeyeceğini fakat yeniden kart yazacağını söyler. İkinci bir kartla hastaneye giden Sadullah dekan ve döner sermaye müdürüyle konuşur. Âmirler Sadullah'a köyündeki hastanenin beceriksizliği ve umursamazlığı yüzünden kendi hastanelerinin çok fazla hastayla uğraşmak zorunda kaldığını söylerler. Âmirler Sadullah'a senet imzalaması ve en kısa sürede hastane masraflarını ödemesi koşuluyla kızını hastaneye yatırabileceğini söylerler. Sadullah sevinç içinde teklifi kabul eder. Kızını hastaneye götürmek için hana dönen Sadullah, kızını ayağa kaldırmaya çalıştığında onun kolları arasında can verdiğini görür. Sadullah kötü kaderine sitem eder ve ölmeden önce köyü yeniden

görmek isteyen kızının arzusunu yerine getirmediği için kendine kızar. Sadullah maruz kaldığı haksızlığın bedelini sorumlulara ödetmeye ant içer.

Temalar

Toplumsal Sınıf “Fakir Baykurt, *Can Parası* adlı öyküsünde, kişilerin uğraşlarından, yaşayışlarından ve düşüncelerinden hareketle sınıfsal bir çözümlmeye girişir. Hikâyenin baş kişisi Sadullah, bir kır emekçisidir. Hancı Mustafendi, palazlanmış bir küçük burjuvadır. Doktorlar, dekan, müdürler ise tipik birer bürokrattırlar. Her eylemlerinde, önce kendi çıkarlarını düşünür, kendilerine zarar gelmesin isterler. Ayrıca, öykünün başka bir kişisi olan İçel Milletvekili de popülist bir politikacıdır. Halk yanlısıdır. Ne var ki, bu yanlılık, halktan oy sağlama amacına dönüktür” (Yanardağ 2005, 46). Ülkesi için yıllarca çalışıp emek vermiş ve Kurtuluş Savaşı’nda önemli yararlıklar göstermiş olan Sadullah, hastaneye ödeyecek yeterli parası olmadığı için kızını kaybeder. Zira mevcut iktisadi-siyasi dizgenin ve yönetici sınıfın umursadığı tek değer sermaye ve mülktür.

KEKLİK ETİ

Kişiler

<i>Ramazan</i>	Anlatının başkarakteri kuruma atanan yeni müdürdür.
<i>Müfettiş</i>	Kurumu teftiş etmeye gelen ve keklük eti yemeyi çok seven müfettiştir.
<i>Göçmen Mehmet</i>	Doyumevi işletmecisidir.
<i>Ali Rıza</i>	Kurumun eski müdürüdür.
<i>Vezneci Nuri</i>	“Sandıkçı” olarak adlandırılan karakter yeni müdürü şikâyet eder.
<i>Mevlüt</i>	Ramazan’ın isteği üzerine karga vuran köylüdür.
<i>Nuray Can</i>	Dansözdür.

Diğer anlatı kişilerinin isimleri şunlardır: Kanal Yönetimi Mühendisi Ali, Sulu Tarım Deneme Mühendisi Fikri vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Yeni Müdür’ün Şikâyet Edilmesi Eski Müdür Ali Rıza’nın yerine atanan Yeni Müdür Ramazan, hırpani görüntüsü ve aşırı samimi tavırları nedeniyle memurların dikkatini çeker. Görünüşü ve tavırlarıyla otoriter bir karaktere sahip değilmiş gibi görünse de işe en erken gelip işten en geç çıkan o olur. Dosyaları titizlikle takip eder, inceler ve hiçbir usulsüzlüğün olmamasına özen gösterir. Onun aşırı dürüst ve mükemmeliyetçi tavrından rahatsız olan memurlardan Vezneci Nuri Ramazan’ı şikâyet eder. Sürekli arazi kontrollerine çıkan Ramazan’ın Kanal Yönetimi Mühendisi Ali ve Sulu Tarım Deneme Mühendisi Fikri’yle arası çok iyidir ve fırsat buldukça onlarla birlikte Göçmen Mehmet’in doyumevine gidip yemek yer, içki içer ve Dansöz Nuray Can’ı seyrederek.

Yeni Müdürün Müfettişe Ders Vermesi Yapılan şikâyet sonucunda ilgili kurum bölgeye bir müfettiş gönderir. Ramazan kendisini kimin şikâyet etmiş olduğunu öğrenmeye çalışsa da bunu başaramaz. Göçmen Mehmet’ten müfettişin keklük etini sevdiğini öğrenen Ramazan İçeriçumra’daki Mevlüt’e gider ve ondan bir karga vurmasını ister. Mevlüt’ün vurduğu kargayı Göçmen Mehmet’e götüren Ramazan müfettişe keklük eti yerine karganın sunulmasını ister. Göçmen Mehmet Ramazan’ın isteğini yerine getirir. Müfettiş zorlukla kargayı yemeye çalışırken Ramazan, onun karşısında oturarak keklük eti yer. Kargayı yemeyi bitirdikten sonra Ramazan müfettişe kahve ısmarlar. Müfettişe soruşturma sırasında uygun bulmasa da Ramazan’ın kahve ikramını kabul eder.

Temalar

İntikam “Hakkında dedikodu çıkan müdürün müfettişe güzel bir ders vermesi, keklük eti yerine karga eti yedirmesi *Keklik Eti* hikâyesinde işlenmiştir. Müdür hakkında açılan soruşturma için bir müfettiş gelir. Müfettiş keklük etini çok sevmektedir. Lokantacıya keklüğü verip akşama hazırlamasını ister. Müdür bir kargayla keklüğü yer değiştirir. Müfettiş yediği keklüğü beğenmez. Müdür müfettişi Kafaya alır, ikramlarda bulunur, küçük yerlerde dedikodu çok olur diyerek müfettişi ikna eder. Müfettiş de zaten burayı sevmediğini söyler” (Yanardağ 2005, 123).

ÇİZMELER

Kişiler

Karyağdıların İlhan Elazığ'daki işçi sendikasında avukat olan anlatının başkarakteri belediye başkanlığına adaylığını koyar.

Hacı Osman Dinci ve çeşitli tarikatlarla ilişkisi olan ardiyeci anlatı kişisi, belediye başkanlığına adaylığını koyar.

Çalık Kerim Hayatını kaybeden eski belediye başkanıdır.

Detaylı Olay Örgüsü

İlhan'ın Belediye Başkanı Adayı Olması Sivas'ın kuzeyinde Erzurum yolunun üzerinde bulunan bir kasabanın belediye başkanı olan Çalık Kerim hayatını kaybeder. Onun beklenmeyen ölümüyle birlikte yeni bir belediye başkanı arayışına girilir. Yerliler Elazığ'da işçi sendikasının avukatlığını yapan Karyağdıların İlhan'ı hatırlarlar. Yerliler onunla görüşüp belediye başkanı aday olmasını isterler. Kasabada belediye başkanı olmanın hiçbir kazanç getirmediği gibi aksine maddi zarara yol açtığını bilse de İlhan, halkına faydalı olabilmek için aday olur. Kasabalıların oylarını almak için herhangi bir kampanya yürütmez. Fakat yerlilerin sorunlarını can kulağıyla dinler. Herkesin oyunu alacağından oldukça emindir.

İlhan'la Hacı Osman'ın Seçimi Kazanma Yarışı İlhan'ın aday olduğunu duyan Hacı Osman, kasabayı kasabanın sorunlarını bilmeyen bir kentliye bırakmayacağını söyleyip aday olur. Yerliler onu adaylıktan vazgeçirmeye çalışsalar da Hacı Osman kararından vazgeçmez. Yerliler kasabanın su birikintileriyle dolu yollarından, bakımsızlıktan ve ilgisizlikten dolayı perişan durumdadırlar. Kemis köyünün temiz suyu bile yoktur. İlhan bütün sorunlarla ilgileneceğini söyler ve neler yapılacağını anlatır. Seçim günü gelip çıktığında hiç beklenmedik bir şekilde seçimleri Hacı Osman'ın kazandığı ilan edilir. Zira onun Nurculuk ve Süleymancılık propagandası yapacağından korkulmuşsa da bunu yapmamıştır. Bir ardiyeci olan Hacı Osman Amasya tarafındaki eski bir süvari birliğinin kullanılmayan çizmelerini ucuz fiyattan satın almış ve seçim gününden önce bunları köylülere dağıtmıştır. Ona oy veren yerliler seçim günü sandığa çizmelerini giyerek giderler.

Temalar

Bilinçsizlik Kasabanın eski belediye başkanının hayatını kaybetmesiyle birlikte belediye seçimi yapılmasına karar verilir. Yerlilerin isteği üzerine Elazığ'daki bir işçi sendikasında avukatlık yapan İlhan, topluma hizmet edebilmek için başkanlığa adaylığını koyar. Fakat İlhan'ın aday olduğunu duyan dinci ve tarikatçı Hacı Osman hiç gecikmeden aday olduğunu ilan eder. Vaatleriyle ve söylemleriyle yerlileri kendisine oy vermeleri için ikna edemeyen Hacı Osman, içi su dolu çukurlu yollarda yürümek zorunda kalan halka kelepirci fiyattan aldığı çizmeleri dağıtarak seçimi kazanır.

GÜLDEDE

Kişiler

Abdo Anlatının başkarakterlerinden biri olan Abdo, eşi Neslihan'ın iyileşebileceği umuduyla onu türbeye götürür.

Neslihan Anlatının başkarakteri akciğerinden hastadır. Doktorlar tarafından iyileştirilememesi üzerine batıl inançlara başvurarak şifa bulmaya çalışır.

Kerim Çiftin oğullarıdır.

Detaylı Olay Örgüsü

Neslihan'la Abdo'nun Yolculuğu Çukurova bölgesinde yaşayan Neslihan, altı yedi yıldır akciğerinden yaşadığı sorun nedeniyle oldukça zor günler geçirmektedir. Nefes almakta ve yürümekte ciddi zorluk çeker. Ankara'daki hastanelere götürülmüş olmasına rağmen rahatsızlığı tam olarak teşhis edilememiş ve her geçen gün durumu daha da kötüleşmiştir. Bunun üzerine Abdo Neslihan'ı bölgedeki şifacılar, kutsal kabul edilen mekanlara ve türbelere götürmeye başlamıştır. Eşine çok fazla yük olduğunu düşünen Neslihan Abdo'nun Boncik ya da Şemaver'le evlenmesini ister. İyileşmesi ya da hayatının sona ermesi için tanrıya dua eder. Fakat Abdo Neslihan'ın bu gibi söylemlerini duymazlıktan gelir ve onun sağlığına kavuşması için elinden geleni yapar. Eşeğin üzerinde yolculuk eden Neslihan ve eşini türbeye götüren Abdo askeriyeden gelen seslere kulak verirken derin düşüncelere dalarlar. Gençliğinde okumak istemiş olmasına rağmen Neslihan ağabeyleri gibi Fevzipaşa Okulu'na gönderilmemiştir. Bunun yerine yıllarca toprak ağaları için karın tokluğuna çalışmıştır.,

Çiftin Türbeye Varması Güldede türbesine varmalarıyla birlikte kendileri gibi başka şifa arayanların olduğunu görürler. Abdo Neslihan'a çeşmeden abdest alırken ağzını kırk defa yıkamasını söyler. Ardından devamlı olarak dualar ve akılda olan dini metinler okunur. Türbedeki her taşın önünde üçer defa İhlâs ve birer defa Fatiha okunur. Ardından içi ölü gibi kokan türbenin içinde dua edilir. Abdo Neslihan'ın ölmesini ya da sağlığına kavuşmasını diler. Zira eşini mutsuz etmemek için ona olumsuz hiçbir söylemde bulunmamış olsa da Boncik veya Şemaver'le evlenme düşüncesi onu oldukça cezbeder. Türbedeki ağaca şalın bağlanmasının ardından Neslihan'ın sağlığına kavuşacağını umut ederek oradan ayrılırlar.

Temalar

Umut Akciğerinden yakalandığı bir rahatsızlığı hiçbir doktor tarafından tedavi edilememiş olan Neslihan, çaresiz ve yılgın bir halde türbelerde dua ederek ve dini ritüeller gerçekleştirerek şifa aramaya başlar. "Amansız bir hastalığa yakalanan kadının Güldede türbesine götürülmesi, iyileşmesi veya ölmesi için dua edilmesi *Güldede* isimli hikâyede anlatılır. Çaresiz kalan insanlar son çare olarak türbelerden medet beklerler. Kadın ölmek için dua eder. Abdo da karısının ölmesini ister. Böylece hem kendisi hem de karısı kurtulmuş olacaktır. Adaklar adayıp, türbe ziyaretini bitirirler" (Yanardağ 2005, 155).

GAZİ BÜYÜRKEN

Kişiler

Zeynep Anlatının başkarakterlerinden olan Zeynep, İsmail'in eşidir ve iki çocuğu vardır.

İsmail Şengül Ap.'nin kapıcısıdır.

Gazi Zeynep-İsmail çiftinin çocuğudur.

Sevgi Zeynep-İsmail çiftinin kızıdır.

Metin Mahallenin bakkalıdır.

Anlatıda yer alan diğer kişilerin isimleri şunlardır: Yarbay Sadık Özbey, Saatçi, Nurhan Hanım, Şenel Hanım, Hicran, Yönetici Sadık, Milletvekili vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Gazi'nin Kola İçme Arzusu Zeynep'le İsmail çifti Ankara'daki Şengül Ap.'da kapıcılık yapmaktadırlar. Sevgi ve Gazi adlı çocuklarıyla ilgilenen Zeynep, şehre gelen ailesini karşılamaya giden ve kendisini yalnız bırakan eşi İsmail'e kızar. Onun gitmesiyle birlikte apartmandaki işlerle tek başına uğraşmak zorunda kalmıştır. Şengül Ap.'da milletvekili, yarbay, memurlar, zanaatçılar ve tüccarlar ikamet etmektedirler. Sabah saatlerinde İsmail bütün dairelerin siparişlerini almış ve onları

sahiplerine ulaştırmış olsa da gün boyunca kapıcıya sipariş verilmeye devam edilir. İki çocuğuyla ve ev işleriyle ilgilenen Zeynep, aynı zamanda apartman sakinlerinin siparişlerini Bakkal Metin'den tedarik etmektedir. Özellikle Yönetici Sadık Bey'den, yarbaydan ve milletvekilinden çekinen Zeynep, sakinlerin isteklerini yerine getirir. Eşinin işten kaytarmış olmasından, çocuklarının yorulmak bilmeden ağlayıp bir şeyler istemelerinden ve sakinlerin siparişlerinden yılmıştır. Bundan dolayı Zeynep sinir krizi geçirmek üzeredir. Gazi Zeynep'ten bir kola almasını ister. Serin ve boğaz yakan bir kola içmenin hayaliyle yanıp tutuşmaktadır. Fakat Zeynep Gazi'nin isteğini yerine getirmez. Apartman sakinleri çocukların gürültülerinden ve İsmail'in işten kaytarmasından yakınirlar.

Gazi'nin Zehirlenmesi Glen Ap.'nın önünde çeşitli tenekeler ve şişeler gören Gazi, annesinin kendisini görmediği bir zaman aralığında kola şişesi sandığı bir şişenin içindeki sıvıyı içer. Bir süre sonra midesi bulanmaya, ağrımaya başlar ve ardından bayılır. Oğlunun durumunu fark eden Zeynep yardım ister. Apartman sakinlerinin yardımıyla Gazi Hacettepe Hastanesi'ne götürülür ve orada midesi yıkanır. Sakinlerin hastanede tanıdığı kişiler sayesinde Gazi'ye uygulanması gereken işlemler kısa sürede yapılır. Tedavi masraflarının tutarı apartman sakinleri arasında tartışma konusu olur. Bakımını sağlayamadıkları çocuğu dünyaya getiren çifti kendi aralarında eleştirirler. Apartman sakinleri işinin başından ayrılmış olan İsmail'i eleştirirler. Hastanın eve getirilmesinden kısa bir süre sonra yeniden siparişler verilmeye başlar. İsmail, fazladan para kazanabilmek için gün boyunca bir inşaatta beton karmıştır.

Temalar

Toplumsal Sınıf Burjuva ve işçi sınıfı arasındaki çatışma, apartmanda yaşayan ve orada çalışan anlatı karakterleri üzerinden gerçekçi uygulamaların işığında okura yansıtılır. Üst sınıf altta olan sınıf üzerinde tahakküm kurar ve onu küçük görür. Üst sınıfın alt sınıfla empati kuramadığı ve onu tekileştirdiği anlaşılır. "Kapıcı ailesinin yaşadığı zorluklar, genç yaşta çocuk sahibi olmanın ortaya çıkardığı problemler, ekonomik sıkıntılar ve sağlık ile ilgili yaşananlar *Gazi Büyürken*'de anlatılmıştır. Gazi pepsi zannettiği şişedeki nefli içer. Hastaneye kaldırılır, midesi yıkanır. Yönetici İsmail'e kızar, İsmail de karısına kızar, onu dver" (Yanardağ 2005).

KULAKÇI

Kişiler

Anlatıcı Anlatının ben-öyküsel anlatıcısı ve başkarakteri önemli bir devlet dairesinde üst seviyeli bir yöneticidir.

Galip şahin Hastanede alışan ve anlatıcıyı tedavi eden işgrendir.

Anlatıda yer alan diğer karakterlerin isimleri şunlardır: Anlatıcının karısı, müsteşar, doktor vd.

Detaylı Olay rgs

Anlatıcının Kulağındaki Rahatsızlık önemli bir devlet dairesinin üst seviyeli memurlarından biri olan anlatıcı, bir süredir kulağından gelen pisliklerden ve kaşıntıdan rahatsızdır. Görevi gereği birçok insanla muhatap olur, vatandaşların talepleriyle ilgilenir ve bürokratlarla görüşür. Bundan dolayı bir türlü hastaneye gitmeye vakit bulamaz. Fakat anlatıcı, kulağındaki rahatsızlığın dayanılmaz noktaya gelmesiyle birlikte hastaneye gitmeye karar verir. Bürokrat bir dostunun tavsiye ettiği Sinir Hastalıkları Bölümünde alışan doktora gitmeye karar verir.

Anlatıcının Bir işgören Tarafından Tedavi Edilmesi Eşiyle birlikte hastaneye gidip sıra numarası alan anlatıcı doktora görünür. Yapılan muayene sonucunda kulağın temizlenmesine karar verilir ve kulağın içindeki pisliklerin yumuşaması için OTALCON adlı bir ilaç verilir. Dört gün sonra yeniden hastaneye giden anlatıcıyı işgören kılığında olan bir çalışan muayene eder. Yaka kartında yalnızca G.ř. yazan ve Dr. ibaresi bulunmayan işgören anlatıcının kulağını temizlemeye başlar. Kendinden oldukça emin ve kolay bir şekilde anlatıcının sorununu çözen G.ř. anlatıcıyı şaşkına çevirir. Bir işgörenin doktor kadar iyi muayene ve tedavi yapabildiğini gören anlatıcı, onların yeteneklerinin heba edildiğini fark eder. Karşısına çıkan her dostuna başına gelen bu olayı anlatır. Sağlık Bakanlığı Müsteşarı'nın olayı duyması üzerine doktor cezalandırılır ve işgören kazan dairesinde çalışmaya başlar. Msteşarla görüşen anlatıcı işgörene haksızlık edildiğini, zira olayı onu takdir etmek amacıyla

anlattığını söyler. Bunun üzerine G.Ş. bir süre sonra işgörenlerin sorumlusu olur. Anlatıcı köyden kente göç etmiş olan böylesine yetenekli kişilerin kısa süreli bir eğitim alarak çok başarılı olabileceklerine inanır.

Temalar

Görünüş Özellikle devlet memurları ve sermaye sahibi burjuvalar tarafından köyden kente göç etmiş ve vasıfsız işler yaparak hayatlarını idame ettiren kişiler küçümsenir ve hor görülürler. Fakat öyküdeki anlatıcının, kulağındaki rahatsızlığı kendinden çok emin ve rahat bir şekilde tedavi eden işgöreni tanımasıyla birlikte bu konudaki görüşü tamamen değişir. Köyden kente göç etmiş olan vatandaşların kısa süreli eğitimler alarak oldukça önemli işler yapabileceklerine inanır. Onların kentsoylular tarafından küçümsenmelerine ve hor görülmelerine karşı çıkar.

MERZİFONLU KOCA ZEYNEL

Kişiler

Koca Zeynel (Mantıklı/Duygusal) Anlatının başkarakteri olan Koca Zeynel, eyleyensel örnekçeye göre özne işlevine sahiptir. Kurtuluş Savaşı gazisidir ve yaşadığı köyün yerlileri tarafından saygı görür. Bir gün askere gitmiş olan oğlunun eşinin namusuna göz diken kişiyi ilk fırsatta tabancasıyla vurarak öldürür. Bunun üzerine Koca Zeynel çıkmış olduğu duruşmalar sonucunda hüküm yer ve sekiz buçuk yıl hapis yatar. Özellikle özgürlüğüne kavuşmasına günler kala köyüyle ilgili rüyalar görüp düşler kurar. Fakat umduğu hiçbir şeyi köyünde bulamaması üzerine kalp krizi geçirip hayatını kaybeder.

Mantıklı “Düşmanlarımı falan düşünmem gayri canım! Onlar eskidendi! Belki şimdiye düşmanlarım da anladılar Hanya’yı Konya’yı! Ben de hesaplı davranırım...” (Baykurt 2017, 112).

Mutlu “Koca Zeynel, “(Bu son!)” dedi içinden. “(Çok şükür!)” “Bu son Zeynel emmi! Yeyip bitirdin koskoca yılları, ayları, haydi maşallah!” dedi arkadaşları” (Baykurt 2017, 112).

Hayalci “Efendim! O gün öyle geçecek! Ertesi gün bağlara, bahçelere gideceğim! İki gün de yaylalara gitmek istiyorum. Taze yoğurt yemek için ahtım var!” (Baykurt 2017, 115).

İçe Dönük “Tazı gibi bir adamdı içeri düşmeden. Elinde tüfeği; başına poçu bağlar, kayalardan atlar, bayırları çıkar, düzleri yutardı. Mevsimine göre tavşan, yaban kazı, keklik, avlar gelirdi. Merzifon’un oralarda yün boyanan bir köyde mor küpüne batıp çıkmıştı sanki. Kaşları, bıyıkları ve saçları mordu. Arada kırları da vardı ve gittikçe kırarıyordu. Yılların ak izleri, şakaklarından başına ağıyordu” (Baykurt 2017, 116).

Tatminsiz “Gezip tozup gelmiş evine! Leğenin başında el yüz yuyormuş! Çömeldiği yerde kalakalmış!” (Baykurt 2017, 119).

Ayaşlı Kâmil Ağa Koca Zeynel’in cezaevindeki en yakın arkadaşıdır.

Zaralı Mahmut Cezaevindeki mahkûmlardan biridir.

Gülfidan Koca Zeynel’in gelinidir.

Detaylı Olay Örgüsü

Koca Zeynel’in Serbest Bırakılması Askere gitmiş olan oğlunun eşine sarkıntılık eden kişiyi Koca Zeynel silahıyla vurarak öldürmüştür. Emniyet güçleri tarafından yakalanan Koca Zeynel Amasya Mahkemesi’nde duruşmalara çıkar ve suçlu bulunması üzerine cezaevine yerleştirilir. Birkaç cezaevi değiştirdikten sonra son olarak Birinci Asrî Cezaevi’ne yerleştirilmiş olan Koca Zeynel mahkûm olarak sekiz buçuk yılını doldurmuştur. Aslında cezası daha uzun olsa da iyi halden serbest bırakılmasına karar verilmiştir. Zira cezaevine girdikten bir süre sonra kimseyle tartışmamaya ve kavga etmemeye söz vermiştir. Ceza süresinin son günlerinde köye döneceği günü ipe çeken Koca Zeynel oldukça heyecanlıdır. Her gece yatağında köye döndüğünde yapacağı şeyleri ve her şeyin güzel olacağını düşünür. Köye döndüğünde neler yapacağını soran koğuş arkadaşlarına heyecanla planlarını anlatır.

Köyüne Dönen Koca Zeynel'in Hayatını Kaybetmesi Müddetnâmesini dolduran Koca Zeynel özgürlüğüne kavuşur. Bir süre Ankara'da gezindikten sonra köyünün bulunduğu Düldül Gözü'ne gider. Fakat kısa bir süre sonra mahkûmlar Koca Zeynel'in köyde öldüğünü haber alırlar. Zira köye dönen Koca Zeynel çeşme başına çömeldiğinde kalp krizi geçirip hayatını kaybetmiştir. Uzun yıllar hapisanede köyüne dönmenin hayalini kurmuş ve hayalleri gerçekliğe baskın gelmiş olan Koca Zeynel, umduğu hiçbir şeyi köyde bulamaması üzerine yaşadığı hayal kırıklığıyla hayatını kaybeder.

Temalar

Hayaller Oğlunun eşinin namusuna göz dikmiş olan bir adamı herkesin gözü önünde köyde vurduktan sonra mahkûm edilip hapse atılmış olan Koca Zeynel, sekiz buçuk yıl kadar hapis yattıktan sonra serbest bırakılmıştır. Özellikle cezasının sona ermesine günler kala Koca Zeynel köyüyle ilgili sürekli düş görmeye ve hayal kurmaya başlamıştır. Fakat umduğu hiçbir şeyi orada bulamaması üzerine yaşadığı derin hayal kırıklığı sonucunda çeşme başında kalp krizi geçirip hayatını kaybeder.

BALYALI DELİ KEMAL

Kişiler

Balyalı Deli Kemal Anlatının başkarakteri Balıkesir-Edremit hattında dolmuş şoförlüğü yapmaktadır.

Zeytinyağcı CHP'yle TİP'i destekleyen yolculardan biridir.

Kasap AP'yi destekleyen yolculardan biridir.

Diğer anlatı kişilerinin isimleri şunlardır: Şube Müdürü, Burgalı Tüccarlar vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Dolmuş Yolculuğu Nisan ayının ortalarında havanın ısınmasıyla birlikte sahil kasabalarına turistler yavaşça akın etmeye başlarlar. Balıkesir-Edremit arasında çalışan bir dolmuş gece yarısı sekiz yolcuyla kalkış yapmak zorunda kalır. Zira dolmuşun arka tarafında dört kişilik yer daha vardır. Fakat şoför az da olsa para kazanabilmek için boş bir halde geri dönmek pahasına aracı harekete geçirir. Dolmuşun en ön koltuklarında Bursa'da ticaretle ilgilenen ve Ayvalık'ta arsa alacak olan iki ortak vardır. Orta kısımlarda üst seviyeli devlet memurları, bürokratlar, esnaflar ve arka sırada da zeytinyağcıyla kasap bulunmaktadır. En arkadaysa köylü çocuk oturmaktadır.

Köylü Çocuğun Kusması ve Şoförün Onu Savunması Yolculuk sırasında zeytinyağcıyla kasap arasında siyasi bir tartışma gerçekleşir. Zeytinyağcı CHP'yle TİP'i savunurken kasapsa AP'yi savunmaktadır. İkili zaman zaman birbirlerine çeşitli konularda hak verseler de tartışma hararetlenir. En önde oturan iş insanları puro yakarlar. Puronun dumanından etkilenen köylü çocuk dolmuştan inerken zeytinyağcıyla kasabın üzerine kusar. Üzerine kusulan ikili köylü çocuğu suçlarlar. Onlara diğer yolcular da katılırlar. Şoför Balyacı Deli Kemal onları su kenarına götüreceğini söylese de çocuğa yüklenmelerine kızar. Zira köylü çocuk hastadır ve iş insanlarının içtiği puro dumanı onlara dokunmuştur. Purlar söndürülmediği takdirde yola devam etmeyeceğini söylemesi üzerine purlar söndürülür ve yola devam edilir.

Temalar

Toplumsal Sınıf Anamalcı siyasi-iktisadi dizgenin egemenliğinde olan bir ülkede toplumsal sınıfların içinde bulunduğu durum ve hiyerarşi simgesel bir anlatıyla okura sezdirilir. Dolmuşun en önünde sermayedarlar ve mülk sahipleri yolculuk ederken en arkada köylü bir çocuk yer almaktadır. "Balıkesir'den Edremit'e giden bir minibüsün içinde yaşananlar *Balyalı Deli Kemal*de anlatılır. Minibüsteki çocuk tam incekken yolcuların üzerine kusar, yolcular da köylüler aleyhinde konuşurlar. Balyalı Deli Kemal söylenenlere daha fazla dayanamaz ve yolculara kızar" (Yanardağ 2005, 168). Köylü çocuk sermayedarların puro dumanından etkilendiği için kusar. Bunun üzerine dolmuşu süren Balyalı Deli Kemal, puro söndürülmediği sürece yola deva etmeyeceğini söyler. Yaratıcı ve itici güç olan emeğin işçilerin elinde olduğu vurgulanır.

CENAN

Kişiler

Cenan Anlatının başkarakteri olan Cenan evlidir ve yedi kızı vardır. Çobanlık yaptığı dönemlerde böbreklerinden rahatsızlandığı için çalışamaz hale gelir.

Anlatıda yer alan diğer kişiler şunlardır: Cenan'ın eşi, Cenan'ın kızları vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Cenan'ın Ataerkil Toplumda Doğup Büyümesi Edremit'in kasabalarından birinde dünyaya gelmiş olan Cenan, küçüklüğünde denize girdiğini, güneşin altında güneşlendiğini ve arkadaşlarıyla oynadığı oyunları hatırlar. Son günlerde bölgede görülen yapılaşma ve yeni yapılarla birlikte özellikle Rus turistler oraya akın etmeye başlamışlardır. Cenan'ın yaşı büyüdükçe annesi onu tarlada, ahırda ve evde çalıştırmaya başlamıştır. Yarı çıplak bir halde güneşlenip denize girmeyi de yasaklamıştır. Daha sonraki yıllarda evlendirilmiş olan Cenan çobanlık yapmaya başlar. Eşi tarafından sürekli dövülmüş ve ondan şiddet görmüş olsa da onun sevgisi ve tutkusuna da hayrandır. Bundan dolayı onu asla şikâyet edememiştir. Yedi çocuk dünyaya getirmiş olan Cenan'ın çocuklarının yedisi de kızdır.

Cenan'ın Anamalcı Düzenin Çarkları Altında Ezilmesi İlerleyen dönemlerde arsasının bir kısmını satmış olan eşi, inşaatlarda işçi olarak çalışmaya başlamıştır. Çobanlık yapan Cenan böbreklerinden yaşadığı rahatsızlık nedeniyle çalışamaz hale gelir. Eşi tarafından Edremit'teki doktora götürülen Cenan bir türlü tam olarak iyileşemez. Doktor onu ameliyat etmeyi önerir. Fakat ücret çok yüksek bulunur ve paragöz doktora verilecek bu kadar paraları da yoktur. Turist çekmek amacıyla bölgedeki yapılaşmayı arttıran iş insanları birçok insana ve büyük alanlara zarar vermişlerdir. Cenan, bölgeye gelen turistlerin yerel halkın neler çektiğini bilmemelerine içten içe öfkelenir. Onlar tarafından bilinmek ve hatırlanmak ister. Cenan, dünyaya getirmiş olduğu yedi kızına güvenir.

Temalar

Toplumsal Sınıf Başlangıçta ataerkil bir topluma mensup olmanın olumsuzluklarıyla mücadele etmiş olan Cenan, daha sonraki dönemlerde de anamalcı iktisadi-siyasi dizgenin çarkları altında ezilmeye başlar. Gençliğinde dogmatik inançların ve geleneklerin esiri olmuş olan Cenan, daha sonra toprağını satıp emeğine yabancılaştığı için sömürülmenin ağırlığı altında ezilmiştir. Zengin iş insanlarının bölgede çeşitli yapılar yapmaya başlamalarıyla birlikte toplumsal yapı da tamamen değişmiştir.

KELLER KÖYÜ

Kişiler

Anlatıcı Anlatının ben-öyküsel anlatıcısı yazarın sözcülüğünü yapmaktadır.

Arkadaş Anlatıcının Ayvalık'ta yaşayan ve onu Şeytan Sofrası'na götüren arkadaşıdır.

Hüsamettin Keller Köyü'ndendir ve anlatıcıyla arkadaşına rehberlik yapar.

Detaylı Olay Örgüsü

Anlatıcının Ayvalık'a Gelmesi Ayvalık'ta yaşayan bir dostunun yanına gelen anlatıcı, onunla birlikte bölgeyi gezmeye başlar. Anlatıcı arkadaşından kendisini, uzun zamandır görmek istediği Keller Köyü'ne götürmesini ister. Gömeç'i geçtikten sonra anlatıcı, ABD filolarında yapılan kutlamaların ışıklarını gökyüzünde görür. Bir zamanlar tamamen bâkire olan topraklarda ciddi derecede yapılaşma görülür. Keller Köyü'ne varmalarıyla birlikte onlara rehberlik edecek Hüsamettin'i alıp Şeytan Sofrası'na doğru yola çıkarlar.

Keller Köylülerinin Dolandırılmaları Şeytan Sofrası Keller Köyü'ne ait bir yerdir. Eşsiz bir konumdadır ve manzarasıyla meşhurdur. Özellikle her yaz köylüler Rusya'dan gelen kadınları burada

gözetlemektedirler. Köylüler araziyi bir minare karşılığında yirmi yıllığına kiralamışlardır. Kiracı oraya gazino yaptırmış ve tepeye her gelenden on dakika manzara seyretme karşılığında para almaya başlamıştır. Gazinoda satılan her şey Ayvalık'takinin üç katı fiyatına satılmaktadır. Bu rağmen gazino hiç müşteri kaybetmemektedir. Anlatıcının arkadaşı Hüsamettin'e, yirmi yıl sonra cami karşılığında araziyi yeniden kiraya verebileceklerini söyleyerek köylülerle alay eder. Kiracısına yüksek meblağlar kazandıran Şeytan Sofrası asıl sahiplerine yalnızca bir minare kazandırmıştır.

Temalar

Aldanma Ayvalık ilçesinde bağlı Keller Köyü'nde, neredeyse bütün bölgeyi ayakları altına alan eşsiz manzarasıyla bilinen Şeytan Sofrası bulunmaktadır. Şeytan Sofrası adı verilen bölge Keller Köyü tüzel kişiliğine aittir. Böylece Keller köylüleri alanda ne yapılacağına ortaklaşa karar verirler. Alanı yirmi yıllığına kiralayıp gazino işletmeye başlatan kiracı, bunun karşılığında Keller köylülerine bir minare yaptırmıştır. Fakat alanın kiracısı her gün bir minare parasından daha fazla para kazanmaktadır. Keller köylüleri fırsatçı tüccarlar tarafından kandırılmış ve dolandırılmışlardır.

CUMHUR ALİ

Kişiler

Cumhur Ali Anlatının başkarakteri İstanbul'da eğitim almış, Kurtuluş Savaşı'nda gazi olmuş ve yıllarca büroda çalıştıktan sonra emekli olmuştur. Emekliliğinde Foça'da bir zeytin bahçesi satın alır ve işçilerinin daima yanında olur.

Azime Cumhur Ali'nin eşidir. Midilli mübadilidir ve eşi gibi kendisi de idealisttir.

Ekrem Bey Cumhur Ali'nin satın aldığı zeytin bahçesinin ilk sahibidir. Gelenekçi bir toprak sahibi ve işverendir. Bundan dolayı Cumhur Ali'ye karşı tavrı alırdır.

Detaylı Olay Örgüsü

Cumhur Ali'nin Foça'da Zeytin Yetiştiricisi Olması Foça'dan Yeni Foça'ya giderken Fransızlar tarafından satın alınmış ve Türklerin girmesi yasaklanmış olan Agayani adlı koyda küçük bir zeytinlik satın almıştır. İstanbul'da eğitim almış, Kurtuluş Savaşı'nda düşmanla çarpışmış ve yıllarca bir büroda çalıştıktan sonra emekli olup zeytinlik satın almış olan Cumhur Ali'nin amacı sermayesini arttırmak değil örnek bir işveren olmak ve iyi zeytin üretmektir. Eşi Azime de Midilli mübadilidir. Bundan dolayı bölgeyi iyi tanır ve eşi gibi idealisttir.

Cumhur Ali'nin Diğer Bahçe Sahipleriyle Çatışması Arsasını Cumhur Ali'ye satmış olan Ekrem Bey, Cumhur Ali tarafından dışlanmaktan ve onun işçilere yüksek ücretler vermesinden rahatsızdır. Daima işçilerin ve emekçilerin yanında olan Cumhur Ali patronlara karşı mesafelidir ve işçilerin hak arayışlarında daima onlara destek verir. İşçileri örgütleyen, bilinçlendiren ve onlara cesaret veren Cumhur Ali diğer arazi sahipleri arasında dedikodu konusu olur. Onun Komünist olduğu dedikodusu her yana yayılır.

Temalar

Entrika "Can Parası adlı hikâye kitabında yer alan Cumhur Ali adlı hikâyenin başkahramanı Cumhur Ali'dir. Cumhur Ali'nin tarlasında 150 zeytin ağacı vardır. Tarlasıyla oldukça fazla ilgilenmektedir. Etrafındaki insanların da yardımına koşmaktadır. Karısı Azime kitap okumasını seven birisidir. İşçi haklarını savunmakta, çevresindekileri uyandırmaya çalışmakta bundan dolayı da komünist olarak isimlendirilmiştir" (Yanardağ 2005, 202-203).

GÖÇMEN OSMAN

Kişiler

Osman Anlatının başkarakteri olan Osman, Balkanlardan Türkiye'ye geri göç eder. Manisa'ya yerleşir ve belediyede çalıştığı gibi Defterdar Kamil'in zeytin bahçelerinde de çalışır.

Hacı Salim Ankara'nın en büyük toprak ağalarından biridir.

Rabiya Osman'ın eşidir.

Defterdar Kâmil Manisa Belediyesi'nde çalışan üst seviyeli bir memurdur.

Anlatıda yer alan diğer anlatı kişileri şunlardır: Gülüzar; Osman'ın kızı, Necmi; Osman'ın oğlu vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Osman ve Ailesinin Anavatana Göç Etmeleri Sirkeci garında ailesiyle birlikte trenden inen Osman hiç vakit kaybetmeden toprağı öpmeye başlar. Balkanlarda kurulan yeni düzene alışamadığı için vatanına geri dönmüştür. Bundan dolayı oldukça mutlu ve heyecanlıdır. Onun için memleketinin her yanı yeşilliklerle dolu masalsi bir diyardır. Ankara'daki Karali yakınlarındaki bir köye iskân edilen Osman'ın; tavukları öldürülür, ekinlerine zarar verilir, inekleri bıçaklanır ve evindeki pencereler kırılır. Aynı zamanda göçmen olduğu için herkes onu dışlar ve ona hakaret eder. Köyün en büyük toprak ağası olan Hacı Salim ve JKK ona başka bir yere göç etmesini söylerler. Zira Ankara'da hiç kimseye yer kalmamış ve her yere yerleşilmiştir. Bursa, İzmir, Adapazarı, Bilecik gibi göçmenlerin iskân edildiği yerlere gitse de Osman hiçbir yerde tutunamaz. En sonunda Manisa'ya göç edilir. Çocukların büyümeleri, okula başlayacak olmaları ve aile üyelerinin direncinin tamamen kırılmış olmasından dolayı ne olursa olsun burada kalmaya karar verilir.

Zor Şartlarda Yerleşecek Bir Yer Bulmaları Göçmen Osman Manisa Belediyesi'ne defalarca gider ve yetkililerden iş ister. Sipil'de kurdukları her ev bir süre sonra belediye tarafından yıkılır. En sonunda yöneticilere yalvarmaya karar veren Osman, Defter Kamil'in zeytin ağacı diktirdiğini öğrenir ve orada çalışacak işçilere ihtiyaç duyulacağını öngörür. Defterdar Kâmil'in desteğiyle Osman hafta içi belediyede hafta sonlarıysa tarlada çalışmaya başlar. Defterdar Kâmil Rabiya'ya da tarlada iş verir. Zor da olsa Osman'la ailesi bir yere yerleşmeyi başarırlar. Zaman zaman yükseklere çıkıp yeşil Manisa ovasını seyre dalan Osman, kendine ve başkalarına itiraf etmekten çekindiği düşünceler ve hayaller girdabına kendini kaptırır. Osman, memleketindeki toprağını kendi rızasıyla kooperatife vermiş olmayı diler. Böylece hemşerileriyle ortak olarak üretim yapacak ve toprağını terk etmek zorunda kalmayacaktı. Doğduğu toprakları terk etmiş olmaktan pişmanlık duyar ve orayı özler.

Temalar

Ötekileşme “Göçmen Osman hikâyesinde bir başka kişinin öyküsü anlatılır. Balkanlardan gelen Göçmen Osman'ın bir yerde dikiş tutturamaması, sürekli yer değiştirmesi sonunda Manisa belediyesinde işçi olması anlatılmaktadır” (Yanardağ 2005, 169). Büyük umutlarla ve beklentilerle anavatanına göç etmiş olan Osman, kendi kavminden olan insanlar tarafından ötekileştirilir ve bundan dolayı bir yere yerleşmekte derin zorluklar yaşar. Anavatanında yabancı muamelesi gören Osman, Komünist düzene geçmiş olan Balkanları terk etmiş olmaktan derin pişmanlık duyar. Kendine ait olan toprakları komşuları gibi kooperatife vermiş olmayı diler.

KAVAK 214

Kişiler

İrfan Anlatının başkarakteri orta üçüncü sınıfta babası tarafından okuldan alınmış ve siyasete atılmıştır. Eyleyensel örnekçeye göre özne işlevine sahiptir.

Hacı Kâmil İrfan'la Orhan'ın babasıdır.

Orhan İrfan'ın kardeşidir. Deri fabrikasında çalışır. Ağabeyiyle birlikte başladığı kavak yetiştiriciliğinde bir yöneticiye şantaj yaparak zenginleşir.

Müdür Teknik Sulama Müdürlüğü'nün yöneticisidir.

Zarife Teknik Sulama Müdürlüğü yöneticisinin sekreteridir.

Detaylı Olay Örgüsü

İrfan'la Orhan'ın İş Hayatına Atılmaları Babası Hacı Kâmil tarafından orta üçüncü sınıfta okuldan alınmış olan İrfan, hiç vakit kaybetmeden siyasete atılmıştır. Döneminin iktidar partilerine üye olarak belediyede çalışmaya başlamıştır. Yıllarca belediyede çalışıp kariyer basamaklarını tırmanmaya başlamışsa da bir gün babasını kaybeder. Birkaç gün babasının yasını tuttuktan sonra kardeşi Orhan'ı okuldan alır ve onu da kendisi gibi çalıştırmaya başlar. Orhan bir deri fabrikasında çalışmaya başlar ve ağabeyi gibi o da siyasetle ilgilenir.

İrfan'la Orhan'ın Zenginleşmeleri İlerleyen yıllarda Rumlardan kalan değirmenlerde ve fabrikalarda kavak ağaçları görülmeye başlar. Müdürü tarafından yıllar boyunca kavak yetiştirme konusunda teşvik edilmiş olan İrfan, kardeşi Orhan'la birlikte kavak yetiştirmeye karar verir. Kavak 214'ün diğer kavaklara göre daha çok yetiştiğini ve diğer türlerden çok daha iyi olduğunu öğrenen İrfan babasından miras kalan arazide kavak yetiştirmeye karar verir. Fakat İrfan bu konuda hiçbir yöneticiyle görüşemez ve görüştüğü yöneticilerden de olumlu karşılık alamaz. Teknik Sulama Müdürlüğü'nün yöneticisini ziyaret etmeye karar verip oraya gittiklerinde müdürü sekreteriyle cinsel ilişkiye girerken yakalarlar. İkili bu durumu müdüre şantaj yapmak için kullanırlar. İrfan'la Orhan müdürden arazinin kazınması için dozer ve yetiştirilecek kavakları satın alacak bir firma isterler. Altı kazılan araziden çıkarılan tarihi eserler kaçakçılara satılır. Dozerlerle kazılan araziye binlerce kavak 214 dikilir. Yetiştirilen kavakları İzmir'deki Viking fabrikası satın alır. Müdür, dört çocuğunu bahane gösteren eşinden boşanamaz ve bundan dolayı sekreteriyle yasak ilişki yaşamaya devam eder.

Temalar

Entri Orta üçüncü sınıfa giderken babası tarafından okuldan alınmış olan İrfan küçük yaşlarda siyasete atılarak devlet kurumlarında memur olarak çalışmaya başlamıştır. Fakat yeterli eğitim seviyesinde olmadığını farkında olarak siyasette yükselemeyeceğini bilir. Bundan dolayı zenginleşmek için yatırım alanları arar. Bir yöneticinin tavsiyesiyle kavak yetiştirmeye karar verir. Teknik Sulama Müdürlüğü yöneticisine şantaj yaparak istediği kavakları diktirir ve müşteri de bulur. Böylece kısa sürede önemli bir sermayedar olur.

EMECİK MUHTARI

Kişiler

<i>Zeybek Mehmet</i>	Emecik köyünün muhtarıdır. Anlatının başkarakteri olumlu niteliklere sahiptir.
<i>Mehmetler</i>	Muhtarın ballarını çalan hırsızlardır. Olumsuz niteliklere sahiptirler.
<i>Cemal Altıkulaç</i>	Bölgenin meşhur eşkıyalarındandır. Kart bir tiptedir.
<i>Anlatıcı</i>	Dış-öyküsel ve ben-öyküsel anlatıcı yazarın sözcülüğünü yapmaktadır.

Anlatıda yer alan diğer anlatı kişilerinin isimleri şunlardır: Kara Kadir'in Hasan, Hamdi, Âdem, Kızlanlı Mustafa, Osman vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Bal Hırsızlarının Tutuklanmaları Muğla'ya yazın gelmesiyle birlikte tabiat uyanır ve köylüler ekim işlerine başlarlar. Reşadiye yakınlarındaki Emecik köyü muhtarı Zeybek Mehmet de dağın gündeğümü tarafında bal yetiştiriciliği yapmaktadır. Kovanları ve aralarıyla ilgilenilmesi için Zeybek Mehmet adaşı olan iki kişiyi tutar. Bu iki kişi gündüz vakitlerinde kovanlarla ilgilenirken akşam vakitlerinde herkes evine çekildiğinde balları çalmaya karar verirler. Herkesin etraftan çekildiği bir anda iki Mehmet bal çalmak için harekete geçer. Fakat köylülerden biri onları yakalar ve muhtara ihbar edilmeleriyle tutuklanırlar.

Bal Hırsızlarının Eşkiya Tarafından Kaçırılmaları ve Muhtarın Öldürülmesi Cemal Altıkulaç adlı bir eşkiya Muğla'da iki Mehmet'in yakalandığını haber alır. Cemal Altıkulaç cezalandırılmaya götürülen iki Mehmet'in yolunu keser. Cemal Altıkulaç Zeybek Mehmet'ten Mehmetleri serbest bırakmasını ister.

Fakat bütün tehditlere rağmen Zeybek Mehmet suçluları serbest bırakmaz. Bunun üzerine Cemal Altıkulaç Zeybek Mehmet'i vurur ve Mehmetleri ceza almaktan kurtarır. Emniyet güçleri tarafından yakalanıp tutuklanana Cemal Altıkulaç Muğla Cezaevi'nde birkaç ay yattıktan sonra serbest bırakılır. Anlatıcı Zeybek Mehmet'e ne olduğunu ve Cemal Altıkulaç'ın neden serbest bırakıldığını öğrenmeye çalışsa da bunu başaramaz. Zeybek Mehmet için yakılan ağıtı hiç kimseden öğrenemeyen anlatıcı, onun hatırasını yaşatmak için bir ağıt yakar.

Temalar

Adaletsizlik Emecik köyünün muhtarı olan Zeybek Mehmet, kendi emeğiyle yetiştirdiği balların kovanlarıyla ilgilenilmesi için iki kişiyi tutar. Mehmet adlarını taşıyan iki kişi, akşam karanlığının çökmesi ve yerlilerin evlerine çekilmeleriyle kovanları çalarlar. Fakat hırsızlar çok uzaklaşmadan yakalanırlar. Zeybek Mehmet hırsızları adalete teslim etmeye karar verir. Fakat Mehmetlerin yakalandığını duyan Cemal Altıkulaç adlı eşkiya silah zoruyla hırsızları hüküm giymekten kurtarır. Suçlular cezalandırılmadıkları gibi Zeybek Mehmet boşuna ölmüş olur ve zaman içinde adı unutulur.

KIZ MEHMET

Kişiler

Kız Mehmet İşveren olmak isteyen bir girişimcidir.

Âdem Coşar Çay Bahçesi'nin sahibidir.

Kaymakam İlçenin yöneticisidir. Kız Mehmet'e maddi destekte bulunur.

Detaylı Olay Örgüsü

Kız Mehmet'in İşveren Olma Arzusu Aslında oldukça yetenekli ve tecrübeli bir kişilik olmasına rağmen Kız Mehmet, giriştiği hiçbir işte dikiş tutturamamıştır. Yapmış olduğu çoğu işten istediği meblağı kazanamamış, ortağıyla geçinememiş ve iyi bir iş çıkaramamıştır. Hiçbir emek sarf etmeden para kazanacağı ve herkesten saygı göreceği bir konumda olmayı beklerken işler rast gitmemiştir. Kendi emeğini, kas gücünü ve bilgisini kullanarak para kazanmak istememektedir. Onun en büyük hayali işveren olmaktır.

Kız Mehmet'in Kaymakamın Desteğiyle Sinema İşletmesi En sonunda Kız Mehmet kaymakamın desteğiyle yaz mevsiminde Datça'da bir açık hava sineması açar. Havaların ısınmasıyla birlikte işleri oldukça iyi gitmeye başlar. Civarda göstergece sahip olan tek kişidir. Fakat zaman içinde bölgede göstergece sahip olan yeni sinemalar ortaya çıkar. Dolayısıyla Kız Mehmet'in kârı azalır. Havaların soğumasıyla işlerinin azalacağı da kesindir. Dolayısıyla Kız Mehmet'in başka bir işe yönelme ihtimali oldukça yüksektir.

Temalar

Açgözlülük Kendi işinin sahibi olmak ve çalışmadan hayatını kazanmak isteyen Kız Mehmet, birçok farklı alanda ticarete atılmış ve işletmeler kurmuştur. Fakat çeşitli nedenlerden dolayı Kız Mehmet giriştiği hiçbir işte dikiş tutturamaz. En sonunda kaymakamın desteğiyle bir açık hava sineması açar. Başlarda işler oldukça yolunda gider. Fakat zaman içinde sinemanın etrafına başka sinemalar açılmaya başlar. Bundan dolayı Kız Mehmet'in kâr payı azalmaya başlar. İlerleyen zamanlarda işini değiştirmeyi düşünür.

DURGADIN

Kişiler

Durgadin Kömürcü Anlatının başkarakteri on üç yaşındadır ve beşinci sınıfa gitmektedir. Çobanlık yapar ve diğer işlerde ailesine yardım eder.

Anlatıcı Anlatının ben-öyküsel ve dış-öyküsel anlatıcısı yazarın sözcüsüdür.

<i>Mesut</i>	Durgadın'ın kardeşidir.
<i>Havadudu</i>	Durgadın'ın annesidir.
<i>Şakir Kömürcü</i>	Durgadın'ın balıkçılık yapan babasıdır.
<i>Halil</i>	Durgadın'ın kendisinden yaşça büyük kocasıdır.
<i>Tufan</i>	İlk okul öğretmenidir.

Detaylı Olay Örgüsü

Mersincik'te Yaşayan Durgadın'ın Durumu Mersincik burnunda yaşayan Kömürcü ailesinin küçük kızı Durgadın'ı anlatıcı ilk defa Azganlı dikenlerinin arasında hayvanları otlatırken görmüştür. İlkokula beşinci sınıfa geçmiş olsa da her yıl sınıf tekrarı yapmıştır. On üç yaşında olmasına rağmen çobanlık yaptığı ve diğer işlere yardım ettiği için yaşı daha büyük görünmektedir. Annesi Havadudu evdeki inekleri sağarken babası Şakir de balıkçılık yapmaktadır. Balıkçılık yapan Şakir'in kazancı yok denecek kadar azdır. Zira teknenin sahibi bir başkasıdır. Aileyle ve kızın öğretmeniyle görüşen anlatıcı genç kızların bölgede çok erken yaşta evlendiklerini öğrenir. Durgadın'ın da bir an evvel evlenmesi konusunda herkes hemfikirdir.

Durgadın'ın Halil'le Evlendirilmesi Kısa süre sonra anlatıcı karakolun önünde bir kalabalık görür. Askerliğini yeni bitirmiş olan Halil Durgadın'ı kaçırmıştır. Köylüler ve emniyet güçleri Şakir'e Halil'in yakalanmasının bir çözüm olmayacağını ve Durgadın'la onu evlendirmenin en doğru seçenek olacağını söylerler. Şakir'e Durgadın karşılığında birer oğlağı olan iki keçi teklif edilir. Havadudu ağlayıp yakarırken Şakir oldukça soğukkanlı görünür. Şakir teklifi kabul eder ve Durgadın'ı Halil'e verir.

Temalar

Ataerkillik Özellikle Anadolu'nun kırsal bölgelerine yerleşmiş olan küçük topluluklardaki kız çocuklarının trajik durumu Durgadın adlı öykü aracılığıyla yazarın gerçekçi uygulamaları ışığında gözler önüne serilir. Mersincik burnunda yoksulluk içinde yaşayan Kömürcü ailesi, varlıklarını biraz daha arttırabilmek için Durgadın adlı kızlarını kendisinden yaşça büyük Halil'e keçi ve oğlak karşılığında satar. Halil Durgadın'ı dağa kaçıır. Böylece bölgede yaşayan herkes onların evlenmesini kabul eder.

ÂDEM

Kişiler

Âdem Coşar Anlatının başkarakteri aslen Mesudiyelidir. Çay bahçesi işletir.

Naci Adem'in çay bahçesinde çalışan bir işçidir. Kişilik özellikleri bakımından Âdem'den tamamen farklıdır.

Sadık Kainos Hotel'in sahibidir. Âdem'le rekabet eder.

Fethiye Hanım Pansiyon işletmecisi Fahri Bey'in eşidir.

Anlatıda yer alan diğer anlatı kişilerinin isimleri şunlardır: Işık Bey, Gül Hanım, İsmail Bey; mühendis, Yener Bey; kaymakam vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Bir İşveren Olarak Âdem'in Çay Bahçesini İşletme Anlayışı Aslen Mesudiyeli olan Âdem, İskele'de kendi soyadını verdiği Coşar Çay Bahçesi'ni işletmektedir. Kız Mehmet'e yaşadığı anlaşmazlıktan sonra dükkânı tek başına işletmeye başlamış fakat yanına Naci'yi işçi olarak almıştır. Çevredeki komşular Naci'nin işletmenin ortaklarından biri olduğunu sanmaktadırlar. Belediyeden üç yıllığına 4.500 lira karşılığında kiralanmış olan yerde Âdem canını dişine takarak çalışmaktadır. Fakat

Naci Âdem'in aksine oldukça tembeldir ve kendisinden istenen hiçbir şeyi yapmamaktadır. Âdem işletmenin bütün ihtiyaçlarıyla yakından ilgilenir ve temizlik işleriyle de bizzat ilgilenir.

Adem'in İşçi Naci ve Hotel Sahipleriyle Yaşadığı Sorunlar Belediyenin izniyle Fahri Bey'in pansiyonundan elektrik çeker, zaman zaman her yere aynı anda su verildiği için su bulmada sorun yaşanır. Pansiyonun sahibinin eşi Fethiye Hanım'la zaman zaman gürültü konusunda tartışılır. Âdem müşterilerine en iyi hizmeti sunmak için elinden geleni yapar. Naci'ye aşırı çalışkanlığın insanı gerdiğini ve müşterilerin mekânlarda rahat çalışanlar görmek istediklerini düşünür. Âdem'le Naci arasında yaşanan fikir ayrılıkları müşterilere ve komşulara da yansır. Âdem, Kumluk Bükü'nde Hotel-Restoran karşımı Kaidos adındaki bir mekân işleten Serdar ve Sadık'la rekabet etmektedir. Âdem onların mekânındayken bacak bacak üstüne atıp buyurgan bir üslupla sipariş verir. Aynı şekilde Sadık da onun işletmesine gittiğinde bacak bacak üstüne atıp patronluk taslar.

Temalar

İtibar Ege bölgesindeki bir ilde çay bahçesi işleten Âdem, yapmış olduğu işi hayatının merkezine yerleştirmiştir. Kendini tamamen yaptığı işle var etmeye çalışmaktadır. Bundan dolayı tembellik eden işçisine kızar ve rakibi olarak gördüğü diğer işletme sahipleriyle atışır. İşini mükemmel bir şekilde yapmaya çalışırken zaman zaman kendini komik durumlara düşürür. Fakat Naci çalışmak için yaşamaz yaşamak için çalışır. Onun itibar kazanmak gibi bir derdi yoktur.

DOMUZCULAR

Kişiler

Haldun Bey Anlatının başkarakteri Ankara'da radar yüksek mühendisidir.

Kadir Efendi Banka Odacısıdır. Annesinin evini Haldun Bey'le ABD'li dostuna kiralar.

Simpson ABD'li bir albaydır. Haldun Bey'in meslektaşısıdır.

Caroline Albay Simpson'ın dostudur.

Saliha Hanım Kadir Efendi'nin annesidir. Evini Haldun Bey'le Simpson'a kiralar.

Detaylı Olay Örgüsü

Kumluk Bükü'ne Yerli ve Yabancı Turistlerin Akın Etmeleri Ankara'da radar yüksek mühendisi olan Haldun Bey, Kumluk Bükü'nde dört odalı bir ev yaptırdıktan sonra bazı araziler de satın almıştır. Fransızlar oldukça ucuz fiyattan aldıkları arazilere otel yaptırmış ve aynı şekilde hem yerli hem de yabancı yatırımcılar bölgede arazi satın alıp çeşitli işletmeler kurmuşlardır. Haldun Bey, İspanya'da görev yapan meslektaşısı ABD'li Albay Simpson ve onun dostu Caroline'i misafir eder. Onları konaklamaları amacıyla Banka Odacısı Kadir Efendi'nin evi tutulur. Fransız ve Alman turistler de Sabri Uslu'nun Knidos Otel'inden konaklamaktadırlar. Fransızlar Emecik köyünün yakınlarında domuz avlamak isterler. Yabancı turistler domuz avlamaya giderken Haldun'la Simpson Karaincir Bükü'nde denize girerler.

Haldun Bey'in Saliha Hanım'ın Evinde Domuz Kesmesi Denize girdikten sonra güneşlenip içki içmeye başlayan ikili köylü bir çocuk olan Ali'nin incir sattığını görürler. Haldun Bey Ali'yi kandırarak iki liraya sattığı inciri bir liraya satın alır. Çevredeki böceklerden ve sürüngenlerden korkan ikili Ali'ye etrafı gözetlemesi karşılığında para vereceklerini söyleyerek bir süre şekerleme yaparlar. Kumluk Bükü'ne geri dönen ikili ciddi bir kalabalığın belirli bir yerde toplandığını görürler. Fransız turistler yakaladıkları domuzla fotoğraf çektirmektedirler. Domuz eti yemek isteyen Haldun Bey domuzu Fransızlarda 275 liraya satın alır. Ardından domuzun kesilip yenmesi için eve dönülür. Fakat Odacı Kadir Efendi'nin annesi Saliha Hanım evinde domuz kesilmesine izin veremeyeceğini söyler. Belediye Başkanının girişimiyle Saliha Hanım evden uzaklaştırılır. Haldun'la Simpson domuzu başka bir yerde kestirip derisini yüzdürürler. Saliha Hanım'a evin ağacına astıkları domuzun keçi olduğunu söylerler. Domuzun içinde ancak günler sonra tükenir. Kiracıların evden ayrılmalarıyla birlikte Kadir Efendi eve

bir hoca getirir. Ağacın üzerinde pislik olduğunu gören Kadir Efendi'ye ağacı kökünden kestirmesi gerektiği söylenir. Ancak bu şekilde evdeki lanetin ortadan kalkacağı söylenir.

Temalar

Gelenek “Domuzcular isimli hikâyede Kumluk Bükü’nde tatil yapan turistlerin, domuz etinin yenmesi hususunda karşılaştıkları güçlükler konu edilmektedir. Saliha Teyze evime domuz koymam diye diretir. Belediye başkanı araya girer, işi halleder. Turistler gittikten sonra kaldıkları odayı güzelce temizlerler. Domuzun asıldığı ağaç da kökünden kesilir” (Yanardağ 2005, 130). Anlatı aracılığıyla Kumluk Bükü’ne gelen yerli ve yabancı turistlerle yerel halkın yaşadığı sınıf ve kültür çatışması üzerinde durulur. Bölgede yaşayan yerli halk geleneklerine bağlıdır. Fakat bölgeye dışarıdan gelen yabancılar yerlilerin inançlarına saygı göstermezler ve unvanlarının sağladığı imtiyazdan faydalanarak istediklerini elde ederler. Devlet İslamcı hükümetler tarafından yönetilse de para söz konusu olduğunda her konuda imtiyaz verilir. Aynı zamanda üst sınıfın emekçi alt sınıfı küçümsediği ötekileştirdiği görülür.

KIZANLI HALİL’İN FİDANLARI

Kişiler

Halil Anlatının başkarakteri badem fidanlarını kesen kişiyi arar. Suçluyu bulduğunda ondan intikam alır.

Kalınbok Süleyman Kasım Efendi’nin oğlunun beş yüz liraya Halil’in badem fidanlarını kestirdiği köylüdür.

Hüseyin Halil’in oğludur.

Haçça K. Süleyman’ın eşidir.

Emine Halil’in eşidir.

Kasım Efendi Halil’in badem tarlalarını almak ve bölgede yeni yapılar yaptırmak ister.

Anlatıda yer alan diğer anlatı kişilerinin isimleri şunlardır: Selim, Arif, Hakkı, Güssün Hanım, Kahveci Hacı vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Halil’in Badem Fidanlarını Kesene Kişiyi Araması 5-6 Mayıs 1972 gününün sabahında Halil, badem fidanlarının kesilmiş olduğunu görür. Harımdan dönen oğullarına ve ailesine badem fidanlarına ne olduğunu sorar. Aile üyelerinin fidanların başına ne geldiğinden haberleri yoktur. Bostandaki ayak izlerini inceleyen Halil Kalınbok Süleyman’ın ayak izlerinin onlarla uyduğunu fark eder. Halil oğlu Hüseyin’e Kalınbok Süleyman’ın eşi Haçça’yla ilişkiye girip girmediğini sorar. Hüseyin Halil’e Haçça’yla hiçbir şekilde yakınlaşmadığını söyler. Halil aile üyelerine de Hüseyin’in Haçça’yla ilişkisi olup olmadığını sorar. Verilen cevapların hepsi olumsuzdur. Bunun üzerine Hüseyin Kalınbok Süleyman’ı takip etmeye başlar ve onun badem fidanlarını neden kestiğini anlamaya çalışır. Güssün Hanım’la görüşen Halil ondan, Kalınbok Süleyman’ın çalı tahrasını ödünç almasını ister. Kalınbok Süleyman’ın çalı tahrasını inceleyen Halil badem fidanlarını onun kesmiş olduğundan emin olur. Halil’in badem fidanlarını satın almak isteyen Kasım Efendi’nin oğlunun Kalınbok Süleyman’a beş yüz lira verdiği ve karşılığında fidanların kesilmesini istediği öğrenilir.

Halil’in Kalınbok Süleyman’dan İntikam Alması Halil, inşaatta çalışan Selim, Arif ve Hakkı adlı kabadayıları Kalınbok Süleyman’dan intikam almaları için parayla tutar. Hüseyin’in de yardımıyla Kalınbok Süleyman kendi mahallesinde pusuya düşürülür ve yakalanarak kimsenin olmadığı bir yere götürülür. Selim, Arif ve Hakkı üçlüsü Kalınbok Süleyman’a sırayla tecavüz ederler. Selim Halil’e Kalınbok Süleyman’ı öldürmenin gereksiz olduğunu ve ona tecavüz etmenin yeterli olacağını söyler. Tecavüzün ardından Kalınbok Süleyman Halil, Selim, Arif, ve Hakkı Hacı’nın kahvehanesine gidip kahve içerler.

Temalar

İntikam Kasım Efendi ve Halil adlı bölgenin iki varlıklı anlatı kişisi arasında başlayan çıkar çatışmasında en büyük bedeli ödeyen kişi sıradan bir köylü olan Kalınbok Süleyman öder. Kasım Efendi'nin oğlundan aldığı 500 lira karşılığında Halil'in badem fidanlarını kesen K. Süleyman'a, Halil'in parayla tuttuğu adamlar tarafından tecavüz edilir. "*Kızanlı Halil'in Fidanları* adlı hikâyede Halil'in badem fidanlarını kesen Kalınbok Süleyman'dan intikam alınması için Halil'in tuttuğu adamların Süleyman'a kimseye anlatamayacağı bir ders vermesi anlatılır: Kızanlı Halil'in badem fidanları kesilir. Halil'den intikam alınır. Kızanlı Halil'in badem fidanları bir gece kesilir. Kalınbok Süleyman'dan şüphelenirler. Yapılan sorguyla bir netice elde edilmez. Halil taşocağından Selim, Arif ve Hakkı'ya olayı anlatır, onlardan yardım ister. Üç kişi Süleyman'ı deniz kıyısına götürür. Süleyman'a sırayla tecavüz ederler. İşlerini bitirdikten sonra kahvede bir de Süleyman'dan kahve içerler" (Yanardağ 2005, 190).

PALAZ

Kişiler

Ahmet Anlatının çocuk başkişisi köylüdür ve en büyük arzusu güzel palazlar yakalamaktır.

Ali Rıza Bölgede yaşayan köylülerden biridir ve Ahmet'i kandırır.

Anlatıda yer alan diğer kişilerin isimleri şunlardır: Kara Mestan; Ali Rıza'nın erkek kardeşi, Koca Kadir; Ali Rıza'nın erkek kardeşi, Naciye; Ali Rıza'nın torunu, Yaşar; Ali Rıza'nın torunu vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Ahmet'in Palaz Yakalama Arzusu En cılız tarlaların bile ekinlerinin toplandığı bir dönemde Ahmet, güzel palazlar yakalamayı kendine dert edinmiştir. Yakaladığı bütün palazlar kenelerden dolayı ölmektedirler. Fakat Ali Rıza'nın yakaladığı palazlara kenelerin hiçbir şey yapmadığını öğrenen Ahmet onun yanına gider. Ali Rıza'nın oğullarının iki kızı olan Naciye veya Yaşar'ın Ahmet'e verileceği söylenir. Ali Rıza'dan palaz almak isteyen Ahmet ona harımları taşımasında yardım eder.

Ahmet'in Ali Rıza Tarafından Kandırılması Ali Rıza Ahmet'ten tarladan toplanan ürünlerin taşınmasına yardım etmesini ister. Bunun karşılığında ona çok güzel bir palaz vereceğini söyler. Kendi öküzlerini ahıra kapattıktan sonra boncuklu kafesini ve çekirgeleri alan Ahmet Ali Rıza'ya yardım ettikten ve yükleri taşıdıktan sonra Naciye'yle Yaşar onu taşu tutarlar. Oldukça uzun süre kovalanan ve uzaklara kaçmak zorunda kalan Ahmet'in ayakları kan içinde kalır. Ertesi sabah gizlice Ali Rıza'nın harımına sızan Ahmet orayı ateşe verir. Ayak izleri, olay yerinde bulunan ayak izleriyle örtüşmesi üzerine Ahmet karakola götürülür.

Temalar

İntikam Palaz adlı kısa öyküde, palazlara olan düşkünlüğüyle bilinen bir köylü çocuğun, tarlada çalışan bir köylü tarafından palaz vaadiyle çalıştırılıp kandırılması anlatılır. Ali Rıza'ya ekinler ve hayvanlar için yardım eden Ahmet emeğinin karşılığını alamaz. Ali Rıza Ahmet'e emeğinin karşılığı olarak güzel bir palaz vadetmiştir. Fakat Ali Rıza'nın sözünde durmadığı gibi kızlarına Ahmet'i taşlatması üzerine Ahmet, maruz kaldığı haksızlıktan dolayı bir gece yarısı intikam almak amacıyla Ali Rıza'nın harımını yakar.

ŞİHLİGÖZ YOLUNDA

Detaylı Olay Örgüsü

Öğretmenin Hana Varması Öğretmenler arasında yapılan bir toplantıya katılmak amacıyla şehir merkezine gitmiş olan Ziya Öner, civar köylerde yaşayan yerlilerin yolculuk ettiği bir araçla Kesecik köyüne gelir. Kesecik'te Çoğlu Han'da dinlenen Ziya Öner Hancı Abit Ağa'yla köyde okuyan çocukların durumu ve genel siyasi konular üzerine konuşur. Milletvekillerinin kendi maaşlarına zam yapip

memurlarınkiñe zam yapılmamasını eleştirirler. Ardından karlı ve fırtınalı havanın dinmeyeceğini anlayan Ziya Öner vakit kaybetmeden yola devam etmeye karar verir.

Öğretmenin Köy Yolundaki Hayat Mücadelesi Yayan bir halde birçok köyü geçen Ziya Öner, kar ve fırtınadan dolayı donmaya başlar. Köylülere okumak için aldığı gazete kağıtlarıyla üzerini örterek ısınmaya çalışır. Çocuklara götüreceği hediyelerin onlarda yaratacağı mutluluğun hayaliyle ve mesleğine olan sevgisiyle yola devam eder. Aynı zamanda köylüleri maddi ve manevi olarak sömüren Molla Musa'yı da başıboş bırakmak istemez. Vücut ısısı düştükçe uykusu gelir ve halüsinasyon görmeye başlar. Bir süre sonra kendini handa sanarak oturduğu yerde uyur. Haftalar sonra karların erimesiyle, sevgilisinin ya da annesinin yanına gittiği sanılan öğretmenin cesedi köylüler tarafından bulunur. Ziya Öner'in cesedi kurtlar ve kuşlar tarafından tanınmaz hale getirilmiştir. Torbasındaki tebeşirler ve renkli kalemler sayesinde onun kim olduğu anlaşılır.

Temalar

Umursama *Şıhlığöz Yolunda* adlı öyküde Baykurt, toplumcu ideallerle Anadolu'nun en ücra yerlerinden öğretmenlik yapmaya gitmiş ve bunu yaparak hayatlarından birçok fedakarlıklar yapmış olan idealist öğretmenleri onurlandırır. Bir toplantı için gittiği şehir merkezinden görevli olduğu köye geri dönmeye çalışan Öğretmen Ziya Öner, öğrencileri ve köylüleri için aldığı hediyeleri onlara bir an evvel götürmek ve onlara kavuşmak amacıyla dondurucu soğuklara rağmen yola devam eder. Fakat yolculuk sırasında soğuğa yenik düşerek hayatını kaybeder. "Şıhlığöz köyü öğretmeni Ziya Öner, doğa karşısında büyük bir yenilgiye uğrar. O, doğayı yeneceğine doğa onu yenmiştir. Her şeyin öğretmeni yendiği, onu sürüm sürüm süründürdüğü bir düzende öğretmenle umudu bir araya getirmek yadırgatıcı olmaz mı? Çocuklar avare olmasın diye karakışta yollara çıkan Ziya Öner'in gerçeği önemlidir" (Yanardağ 2005, 81-82).

Kişiler

Ziya Öner (Açık/Sosyal) Anlatının başkarakteri olan Ziya Öner, Anadolu'nun ücra kesimindeki bir köyde öğretmenlik yapmaktadır. İdealist dünya görüşü ve duyarlı kişiliği nedeniyle köylülere ve okumak isteyen köylü çocuklara kendinden daha fazla değer verir. Bundan dolayı köylüleri bilinçlendirmek ve öğrencilerinin derslerden geri kalmamalarını sağlamak amacıyla dondurucu soğukların yaşandığı bir havada köye yürümeye çalışır. Yolculuk sırasında hayalleri ve umutları sayesinde kendinde dayanma gücü bulur.

Şaşkın "Acaba Kesecik'te miyiz? Uçta oturan biri, "Evet Kesecik'te!" diye bağırdı. "Heeey emmiler, yol verin, ineyim madem!" Eliyle araladı adamları. Başını brandaya sürte sürte yürüdü" (Baykurt 2017, 231).

Yoksul "Dizlerine dizlerine vuruyor rüzgâr. En çok dizleri üşüyor. Kendi kendine "Acemilik işte!" diye söylendi. "Acemilik ve yokluk! Uzun don, yün pantolon, ayaklarında potin olacak bu yollarda!" (Baykurt 2017, 231-232).

Fedakâr "Masaya oturdu, "cık" etti Ziya Öner: "Akşam olmadan varmam gerek! Çocuklar avare kalmasın... yarın!" "Bende sizin bu çabalarınızı anlamıyorum, Ziya'fendi? Türkiye'yi siz mi kurtaracaksınız be dayım?" (Baykurt 2017, 233).

Tedirgin "Ciddi olarak pişmanlık duymaya başladı. Gerçi her adımda kısalıyor, geri dönmek olmaz, ama içine girdiği güçlük de artıyor! Şu boran bari olmasa! Doğru dürüst görebilse önünü! Bir iki çoban, bir iki avcı olsa yakınlarda! Bağırpıp sesini duyurabilse!" (Baykurt 2017, 236).

Mücadeleci Karlı ve fırtınalı havada ilerlerken uyanık kalabilmek için kendini elinden geldiğince zorlar: "Boran savuruyor habire! Gözleri kapanıyor sımsıkı. Üç adım önüne gelip duranlar da bekliyor. Biri önde, ötekiler onun ardında. Bekliyorlar, biraz daha mı uyusun, yoksa başka geçirdikleri mi var içlerinden" (Baykurt 2017, 240).

Hancı Abit Ağa Çoğlu Han'ın işletmecisidir. Ziya Öner'le samimidir.

Molla Musa Maddi ve manevi olarak köylüleri sömürerek servetini arttırmıştır.

Anlatıda yer alan diğer kişilerin isimleri şunlardır: Üye Ahmet, Kara Durmuş vd.

Kaynakça

Baykurt, Fakir. *Can Parası*. 9. İstanbul, Beyoğlu: Literatür Yayınları, 2017.

Yanardağ, Mehmet Fetih. *Fakir Baykurt'un Hikaye ve Romanlarının Tema ve Yapısı Üzerine Bir İnceleme*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya: İnönü Üniversitesi, 2005.

Yanardağ, Mehmet Fetih. «*Fakir Baykurt'un Hikayelerinde Tema.*» Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2007: 227-263.